



Αναγνωρίζοντας τα Έμφυλα Στερεότυπα μέσα από τη Μουσική

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα για Εφήβους

Αναλυτική Παρουσίαση
Εκπαιδευτικού Προγράμματος

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ:



KINDLING A BETTER **WORLD**

Περιεχόμενα

ΤΟ ΚΜΟΠ ΚΑΙ ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΦΥΛΟΥ ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ.....	3
ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΑΝΑΓΝΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΕΜΦΥΛΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΟΥΣΙΚΗ».....	4
ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	4
ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΤΟΧΟΙ.....	5
ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	5
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ.....	6
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΝ	6
ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ.....	7
ΔΙΑΡΚΕΙΑ.....	7
ΧΡΟΝΟΣ	8
ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ	8
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ.....	8
Παράρτημα I: Βασικές έννοιες.....	9
Παράρτημα II: Βιωματική Άσκηση – διερευνώντας τα έμφυλα στερεότυπα στη μουσική	9
Παράρτημα III: Βιωματική άσκηση – αλλάζοντας τη μουσική	13
Παράρτημα IV: Αξιολόγηση του προγράμματος.....	15
Βιβλιογραφία	17

ΤΟ ΚΜΟΠ ΚΑΙ ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΦΥΛΟΥ ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Το ΚΜΟΠ-Κέντρο Κοινωνικής Δράσης και Καινοτομίας είναι μη κυβερνητική οργάνωση που ιδρύθηκε το 1977 με σκοπό τη στήριξη ατόμων που απειλούνται ή διαβιούν κάτω από συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού, την παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών για την κοινωνική και επαγγελματική επανένταξη ανέργων και ατόμων που ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, τη δημιουργία εκπαιδευτικών εργαλείων για παιδιά και νέους, την επιστημονική έρευνα και την παροχή τεχνογνωσίας σε θέματα κοινωνικής πολιτικής.

Μεταξύ των δράσεων του ΚΜΟΠ για την ισότητα των φύλων, συγκαταλέγονται εκείνες που αποσκοπούν στην πρόληψη και καταπολέμηση των έμφυλων στερεοτύπων και της έμφυλης βίας, φαινόμενα που έχουν προσελκύσει το κοινωνικό και ερευνητικό ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια.

Από το Δεκέμβριο του 2017, το ΚΜΟΠ συμμετέχει στην υλοποίηση του έργου «Raising awareness and empowerment of girls and boys for the prevention of gender based violence through audio-visual media and music — Play it for change», το οποίο χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Rights, Equality and Citizenship της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το καινοτόμο αυτό πρόγραμμα, στο οποίο έχει βασισθεί η εκπαίδευση 'Αναγνωρίζοντας τα Έμφυλα Στερεότυπα μέσα από την Τέχνη', στοχεύει στην πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης βίας σε μαθήτριες/-τές 12-18 ετών, με τη χρήση οπτικοακουστικών μέσων και μουσικής για την ευαισθητοποίηση και την εκπαίδευσή τους. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης καθηγητριών/-ών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τη χρήση εργαλείων για την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου, εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης, παραγωγή μουσικής, καθώς και στη συμμετοχή όλων των σχολείων που υλοποιούν το πρόγραμμα στο «μουσικό φεστιβάλ νεολαίας» στα τέλη του 2019.

Το καινοτόμο για τα ελληνικά δεδομένα πρόγραμμα «EDGE», το οποίο συμβάλλει στην καταπολέμηση της έμφυλης βίας κατά όλων των προσώπων, ενισχύοντας την εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση των κοριτσιών και των αγοριών ώστε να αρχίσουν να αμφισβητούν, από νεαρή ηλικία, κοινωνικά πρότυπα και στερεότυπα φύλου που ενθαρρύνουν ή εγκρίνουν τη βία. Τα παιδιά θα είναι λιγότερο πιθανό να δαιωνίσουν τα στερεότυπα και θα βοηθήσουν να τερματιστεί ο κύκλος των προκαταλήψεων. Αυτή η ευαισθητοποίηση επιτυγχάνεται μέσω δημιουργικών καλλιτεχνικών / πολιτιστικών δραστηριοτήτων στα πλαίσια της ΕΕ και των κρατών μελών (Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, Κύπρο, Ιταλία και ΕΕ) για την πρόληψη και την καταπολέμηση της έμφυλης βίας στην. Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (EC/ REC-AG-2018).

Το έργο “GEM: Tackling Gender-based Violence” στοχεύει να συμβάλει στην πρόληψη της σεξουαλικής και της έμφυλης βίας εφαρμόζοντας με τις ομάδες-στόχους συστημικές, συμμετοχικές και μετασχηματιστικές προσεγγίσεις. Το έργο φιλοδοξεί να βοηθήσει τους μαθητές μέσω ουσιαστικών δράσεων ευαισθητοποίησης, ενδυνάμωσης ικανοτήτων και επιμόρφωσης μαθητών, με σκοπό (α) την ανάπτυξη σχολικών εργαλείων αυτοαξιολόγησης σε ό,τι αφορά την έμφυλη βία και την πρόληψή της, (β) την ανταλλαγή καλών πρακτικών μεταξύ σχολείων και (γ) την ενθάρρυνση της

σχολικής και της ευρύτερης κοινότητας να αμφισβητεί ορισμένες διαδεδομένες κοινωνικές αντιλήψεις για την έμφυλη βία.

Από τον Απρίλιο του 2016 υλοποιείται, επίσης, το Ευρωπαϊκό έργο «HOMBAT: Combating Homophobic and Transphobic Bullying in Schools», το οποίο στοχεύει στην αντιμετώπιση της ομοφοβίας και τρανσφοβίας στην Ελλάδα, στην Κύπρο και στη Λιθουανία μέσω της προώθησης και ενίσχυσης της πρόληψης και αντιμετώπισης του ομοφοβικού και του τρανσφοβικού εκφοβισμού στα σχολεία. Η προσπάθεια αυτή γίνεται μέσω της ανάπτυξης των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών και σχολικών συμβούλων για την πρόληψη και την αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου. Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από το EC/ REC Programme και θα ολοκληρωθεί 31/09/2019.

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΑΝΑΓΝΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΕΜΦΥΛΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΟΥΣΙΚΗ»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Αναγνωρίζοντας τα Έμφυλα Στερεότυπα μέσα από την Τέχνη» δημιουργήθηκε από το ΚΜΟΠ και έχει στόχο να συμβάλλει στην αναγνώριση και πρόληψη των στερεοτύπων που έχουν βάση το φύλο, μέσα από δημιουργικές δράσεις. Το εκπαιδευτικό υλικό βασίστηκε στο προαναφερθέν Ευρωπαϊκό πρόγραμμα « Play it for change — Raising awareness and empowerment of girls and boys for the prevention of gender based violence through audio-visual media and music »¹, το οποίο στοχεύει στην πρόληψη και αντιμετώπιση της έμφυλης βίας μέσω της μουσικής και των οπτικοακουστικών μέσων.

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε εφήβους Α΄ Β΄ και Γ΄ Γυμνασίου. Η επιλογή των συγκεκριμένων τάξεων βασίστηκε στο γεγονός ότι τα παιδιά αυτής της ηλικίας βρίσκονται στο μεταίχμιο μεταξύ παιδικής ηλικίας και εφηβείας και βιώνουν μια πρωτόγνωρη σωματική και ψυχική αλλαγή, καταβάλλοντας έντονες προσπάθειες προσαρμογής σε νέα, για τα ίδια, απαιτητικά περιβάλλοντα. Δεδομένου ότι η μεταβατική αυτή περίοδος διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη μετέπειτα εξέλιξή τους, οποιαδήποτε παρέμβαση για τη συναισθηματική τους ωρίμανση και την ενίσχυση της προσωπικότητάς τους μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα επικερδής (Fink, 2010). Το πρόγραμμα έχει πάρει έγκριση υλοποίησης από το ΙΕΠ για το σχολικό έτος 2019-2020, με αριθμό πρωτοκόλλου Φ.2.1/ΠΜ/17728/Δ7 (η έγκριση επισυνάπτεται στην υποβολή).

ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Ο στόχος του προγράμματος είναι να παράσχει τη δυνατότητα στα παιδιά του γυμνασίου όλων των σχολείων της χώρας να αποκτήσουν δεξιότητες ώστε να μπορούν να αναγνωρίζουν τα στερεότυπα φύλου στα πρότυπα που προβάλλονται, αλλά και στην καθημερινή ζωή, καθώς και τις επιπτώσεις που έχουν στο άτομο και τις διαπροσωπικές

¹ Πηγή: <http://playitforchange.org/>

σχέσεις. Παράλληλα, τα παιδιά θα αναπτύξουν δεξιότητες κριτικής σκέψης και θα εξερευνήσουν τις δικές τους απόψεις σχετικά με τα πρότυπα κοινωνικής συμπεριφοράς.

Απώτερος στόχος είναι η θωράκιση και η ενδυνάμωση των παιδιών απέναντι στα προωθούμενα πρότυπα, η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και η προώθηση της ανεκτικότητας.

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΤΟΧΟΙ

Μέσα από την εκπαίδευση επιδιώκεται η ευαισθητοποίηση και ενδυνάμωση των παιδιών, σε ένα πρώτο επίπεδο, απέναντι στο φαινόμενο των έμφυλων στερεοτύπων και τον τρόπο με τον οποίο αναπαράγονται μέσα από τη μουσική και τα οπτικοακουστικά μέσα, δίνοντας τους τη δυνατότητα:

- Να κατανοήσουν καλύτερα τις έννοιες και τις πτυχές των ρόλων των φύλων και των έμφυλων στερεοτύπων².
- Να αναγνωρίσουν και να συζητήσουν τον τρόπο με τον οποίο τα στερεότυπα με βάση το φύλο αναπαράγονται μέσα στη μουσική και τα οπτικοακουστικά μέσα.
- Να κατανοήσουν πώς αυτές οι εικόνες μπορούν να επηρεάσουν το άτομο και τις διαπροσωπικές σχέσεις.
- Να εξασκηθούν αναφορικά με τρόπους αναγνώρισης τέτοιων εικόνων στη μουσική και τα οπτικοακουστικά μέσα.
- Να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη.
- Να εξασκήσουν την ικανότητά τους να θέτουν όρια σεβόμενοι τόσο τον εαυτό τους όσο και τους άλλους.
- Να αποκτήσουν δεξιότητες, ώστε να μπορούν να συμβάλλουν στην πρόληψη και καταπολέμηση του φαινομένου.

ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Η εκπαίδευση διαρκεί μία διδακτική ώρα και χωρίζεται στις παρακάτω θεματικές ενότητες:

- Η έννοια των ρόλων των φύλων και των έμφυλων στερεοτύπων.
- Τρόπος παρουσίασης των φύλων στη μουσική βιομηχανία και τα οπτικοακουστικά μέσα.
- Τι είδους πρότυπα προάγονται;
- Τι επιπτώσεις έχουν αυτές οι αναπαραστάσεις στο άτομο και την καθημερινή ζωή;
- Εξάσκηση στην αναγνώριση έμφυλων στερεοτύπων στη μουσική βιομηχανία.

² Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, τα έμφυλα στερεότυπα αποτελούν εμπόδιο για την ισότητα των φύλων και τροφοδοτούν τις προκαταλήψεις που έχουν βάση το φύλο. Τα έμφυλα στερεότυπα ορίζονται ως 'οι προκαθορισμένες ιδέες, μέσω των οποίων ανατίθενται αυθαίρετα, στους άντρες και τις γυναίκες, χαρακτηριστικά και ρόλοι, καθορισμένοι και περιορισμένοι από το βιολογικό φύλο'.

Council of Europe (2016). Gender Equality Glossary. Προσβάσιμο στο: <https://www.coe.int/en/web/genderequality>

- Διερεύνηση της σύνδεσης των προβαλλόμενων από τα οπτικοακουστικά μέσα χαρακτηριστικών των φύλων με την πραγματικότητα.
- Χρήση της αντίστροφης ρητορικής για την πρόληψη του φαινομένου, με τη χρήση του τραγουδιού 'You Don't Own Me', των Grace & G-Eazy.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Στον πυρήνα του εκπαιδευτικού προγράμματος βρίσκεται η επιρροή των στερεοτύπων στο άτομο, καθώς στις περιπτώσεις που οι απλουστευμένες αντιλήψεις είναι άκαμπτες, διακυβεύεται η ελευθερία δράσης των ανθρώπων, επειδή είναι αναγκασμένοι να ακολουθούν τους άγραφους κοινώς αποδεκτούς κανόνες (Lindsey, 2016). Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης (2016), τα στερεότυπα φύλου αποτελούν εμπόδιο για την ισότητα των φύλων και τροφοδοτούν έναν κύκλο προκαταλήψεων.

Όπως αναφέρεται και στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 25ης Φεβρουαρίου 2014 με συστάσεις προς την Επιτροπή σχετικά με την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, νέα στερεότυπα και μορφές προκαταλήψεων και βίας έχουν αναδειχθεί, λόγω της ολοένα και περισσότερο αυξανόμενης χρήσης των κοινωνικών δικτύων. Παράλληλα, στο προαναφερθέν έγγραφο υπογραμμίζεται ότι οι σεξιστικές στάσεις της νέας γενιάς παραμένουν ανυποχώρητες, ενώ η έμφυλη βία συνδέεται άρρηκτα με ιδέες και συμπεριφορές που βασίζονται σε στερεοτυπικές αντιλήψεις, οι οποίες πρέπει να αντιμετωπισθούν σε ένα πρώιμο στάδιο με σκοπό την αλλαγή στάσης. Ακόμη, σύμφωνα με έρευνα του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), που πραγματοποιήθηκε το 2014, μία στις τρεις γυναίκες έχει δεχθεί παρεμβάσεις στην εκδήλωση της προσωπικότητάς της.

Σύμφωνα με τις/τους μαθήτριες/-ές και τις/τους καθηγήτριες/-ές που συμμετείχαν στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Έργου 'Play it for Change' (2018), τα προωθούμενα από τη μουσική βιομηχανία πρότυπα μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά τη στάση και τα πιστεύω των παιδιών απέναντι στα φύλα, αλλά μπορούν ταυτόχρονα να χρησιμοποιηθούν ως μέσο πρόληψης και αντιμετώπισης του φαινομένου. Σύμφωνα με τις/τους καθηγήτριες/-ές που συμμετείχαν στην έρευνα, η μουσική και το οπτικοακουστικό υλικό μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την πρόληψη και καταπολέμηση της στερεοτυπικής κατηγοριοποίησης

Το εκπαιδευτικό υλικό που αναπτύχθηκε βασίζεται στη θεωρία ότι οι συμμετοχικές μεθοδολογίες εστιάζουν όχι μόνο στο αντικειμενικό περιεχόμενο, αλλά και στην ανάπτυξη ικανοτήτων, τις συμπεριφορές, τις αξίες και στην ίδια την εκπαιδευτική δράση (Council of Europe, 2008).

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΝ

Η εκπαίδευση ξεκινάει με μία εισαγωγή των μαθητριών/-ών στις βασικές έννοιες των ρόλων των φύλων και των έμφυλων στερεοτύπων. Η ενεργός συμμετοχή των συμμετεχουσών/-όντων στην εκπαιδευτική διαδικασία ενθαρρύνεται μέσω της παρουσίασης παραδειγμάτων έμφυλων στερεοτύπων από την καθημερινή ζωή και την προώθηση του διαλόγου, της ανταλλαγής ιδεών και της κριτικής σκέψης (π.χ. είναι στερεότυπο να πιστεύουμε ότι τα κορίτσια δεν πρέπει να παίζουν ποδόσφαιρο και ότι

τα αγόρια δεν πρέπει να κάνουν μπαλέτο;). Όλη η θεωρία σχετικά με τις παραπάνω βασικές έννοιες βρίσκεται παρακάτω (Παράρτημα I).

Στη συνέχεια, τα παιδιά συμβάλλουν στη διερεύνηση βασικών εννοιών, όπως οι ρόλοι των φύλων και τα έμφυλα στερεότυπα, στον τρόπο παρουσίασής τους στη μουσική βιομηχανία και στα πρότυπα που αυτή προβάλλει, καθώς και στις επιπτώσεις που έχουν στην καθημερινή ζωή. Τα παιδιά καλούνται να σκεφτούν και να διερευνήσουν, μαζί τον/την εκπαιδευτή/-ρια, τις προαναφερθείσες θεματικές και τις εικόνες που έχουν σχηματίσει. Η συζήτηση στοχεύει στην καλύτερη κατανόηση της επιρροής των προβαλλόμενων εικόνων στα άτομα, τις διαπροσωπικές τους σχέσεις και στη διαμόρφωση του χαρακτήρα τους. Ξεκινά με την παραδοχή ότι κάτι που δεν γίνεται συνειδητά κατανοητό είναι αδύνατον να το αλλάξει κανείς, γι' αυτό και σύμφωνα με την Γνωσιακή Συμπεριφορική Προσέγγιση, το πρώτο βήμα είναι η αναγνώριση των παραγόντων που επηρεάζουν μια προβληματική κατάσταση προκειμένου να μπορέσει κανείς να την αντιμετωπίσει (Beck, 2004).

Αφού τα παιδιά έχουν εισαχθεί στις βασικές πτυχές του φαινομένου, ακολουθούν δύο βιωματικές ασκήσεις, με σκοπό την πιο εις βάθος ανάλυσή τους. Αρχικά, παρουσιάζεται το τραγούδι 'You don't own me', της Grace και του G-Eazy, μέσω του YouTube (προς αποφυγή σύγκρουσης πνευματικών δικαιωμάτων), για την εύρεση στερεοτυπικών απεικονίσεων των δύο φύλων, τόσο στην εικόνα, όσο και στους στίχους (Παράρτημα II). Αφού παρακολουθήσουν το τραγούδι, οι συμμετέχουσες/-οντες καλούνται να αναφέρουν τα έμφυλα στερεότυπα που αποτυπώνονται στους στίχους και το video clip.

Η δεύτερη βιωματική άσκηση αφορά την εξάσκηση των μαθητριών/-ών στην αντίστροφη ρητορική. Αναλυτικότερα, και όπως περιγράφεται στο Παράρτημα III, η/ο εκπαιδευτρια/-ής θα ζητήσει από τα παιδιά να χωριστούν σε τρεις ομάδες και θα τους χορηγήσει τους στίχους του τραγουδιού, στα αγγλικά και στα ελληνικά. Θα ζητήσει από τις ομάδες να αλλάξουν τους στίχους, στοχεύοντας στην αντιμετώπιση και καταπολέμηση στερεοτύπων.

ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Παράλληλα, για την πραγματοποίηση των εκπαιδύσεων είναι απαραίτητος ο κάτωθι υλικοτεχνικός εξοπλισμός:

- Ηλεκτρονικός υπολογιστής
- Πρόσβαση στο διαδίκτυο
- Προβολέας
- Ηχείο

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Η συνολική διάρκεια του προγράμματος είναι 1 διδακτική ώρα και πραγματοποιείται άπαξ.

ΧΡΟΝΟΣ

Οι εκπαιδεύσεις θα πραγματοποιούνται εντός του σχολικού ωραρίου και ώρες που θα καθορίζονται από τη διεύθυνση του σχολείου.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ

Ο αριθμός των συμμετεχόντων/-ουσών μαθητών/-ριών σε κάθε εκπαίδευση προτείνεται ως ο αριθμός μαθητών στην εκάστοτε τάξη.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Στο τέλος της εκπαίδευσης, θα μοιράζονται ερωτηματολόγια αξιολόγησης στους/στις μαθητές/-ριες, με ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών, σχετικά με το πόσο ικανοποιημένοι ήταν με την εκπαίδευση, πόσο χρήσιμο τους φάνηκε το περιεχόμενο και πόσο κατανοητή τους φάνηκε η εκπαίδευση, όπως φαίνεται στο Παράρτημα IV.

Παράρτημα Ι: Βασικές έννοιες

Τι είναι το βιολογικό φύλο;

Τα βιολογικά και φυσιολογικά χαρακτηριστικά που ορίζουν έναν άνθρωπο ως γυναίκα ή άνδρα.

European Institute for Gender Equality. Glossary and Thesaurus. Προσβάσιμο στο: <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1361?lang=el>

Τι είναι το κοινωνικό φύλο;

Ο όρος «φύλο» υποδηλοί τους κοινωνικά δομημένους ρόλους, συμπεριφορές, δραστηριότητες και ιδιότητες (χαρακτηριστικά γνώρισματα) τις οποίες μια δεδομένη κοινωνία θεωρεί προσήκουσες και ενδεδειγμένες για τις γυναίκες και τους άνδρες.

Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (Σύμβαση Κωνσταντινούπολης, 2011), Άρθρο 3 – Παράγραφος γ. Προσβάσιμο στο: http://www.isotita.gr/wp-content/uploads/2017/04/Convention_violence-against-women_2011_el_edited.pdf

Τι είναι οι ρόλοι του φύλου;

Οι ρόλοι του φύλου είναι τα πρότυπα κοινωνικής συμπεριφοράς που, στο πλαίσιο συγκεκριμένων πολιτισμικών και κοινωνικών συνθηκών, θεωρείται ότι αρμόζουν σε κάθε φύλο.

European Institute for Gender Equality. Glossary and Thesaurus. Προσβάσιμο στο: <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1209?lang=el>

Τι είναι τα στερεότυπα φύλου;

Τα έμφυλα στερεότυπα ορίζονται ως οι προκαθορισμένες ιδέες, μέσω των οποίων ανατίθενται αυθαίρετα, στους άντρες και τις γυναίκες, χαρακτηριστικά και ρόλοι, καθορισμένοι και περιορισμένοι από το βιολογικό φύλο.

Council of Europe (2016). Gender Equality Glossary. Προσβάσιμο στο: <https://rm.coe.int/16805a1cb6>

Τι επιδράσεις μπορείς να έχουν τα στερεότυπα στο άτομο;

Όταν οι απλουστευμένες αντιλήψεις που μοιράζονται οι άνθρωποι που ανήκουν στην ίδια ομάδα είναι άκαμπτες, η ελευθερία δράσης των ανθρώπων διακυβεύεται, καθώς είναι αναγκασμένοι να ακολουθούν άγραφους κανόνες για να μην διαταράξουν την κοινωνική ισορροπία.

Lindsey, L. (2016). Gender Roles: A sociological perspective. Routledge Taylor and Francis Group, Sixth Edition, New York. Προσβάσιμο στο: https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=qjibCgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=gender+roles&ots=U4gD00B9Oq&sig=6eUbuf6bwetmBiukZ0oYTEyuGlc&redir_esc=y#v=onepage&q=gender%20roles&f=false

Πως μπορούν να επηρεάσουν τους/τις νέους/-ες οι εικόνες για τους ρόλους και τα χαρακτηριστικά των φύλων που αναπαράγονται μέσα από τη μουσική και τα οπτικοακουστικά μέσα;

Η μουσική και τα οπτικοακουστικά μέσα (μουσικά βίντεο, video clips, κά.) τείνουν να παρουσιάζουν τις γυναίκες ως ευαίσθητες, υποτακτικές και σεξουαλικοποιημένες, με ανάγκη αντρικής προστασίας. Αντίθετα, οι άνδρες φαίνεται να εκδηλώνουν πιο επιθετικές συμπεριφορές. Είναι σημαντικό, ωστόσο, να αναφερθεί ότι η θηλυκότητα και η αρρενωπότητα κατασκευάζονται, όχι μόνο από τους στίχους, αλλά και από τις μη-λεκτικές εκφράσεις που προωθούν τα έμφυλα στερεότυπα, οι οποίες δεν συνάδουν με την καθημερινή ζωή.

Wallis, C. (2010). Performing Gender: A Content Analysis of Gender Display in Music Videos, *Sex Roles* 64:160–172, Springer Science and Business Media.

Τα τελευταία χρόνια, αρκετά είδη μουσικής, όπως η hip-hop και rap φαίνεται να επικεντρώνονται σε μία πιο εμπορευματοποιημένη και καταναλωτική προσέγγιση της ερωτικής αλληλεπίδρασης και των σχέσεων των φύλων. Το γεγονός που έχει οδηγήσει σε μια διαστρέβλωση των χαρακτηριστικών και των ρόλων του φύλου, σε μία υποτιμητική αποτύπωση της γυναίκας, καθώς και στην προώθηση των υλικών αγαθών, αντί των σχέσεων.

Hunter, M. (2011). Shake it, Baby, Shake it: Consumption and the New Gender Relation in Hip-Hop. *Sociological Perspectives*, Vol. 54, Issue 1, pp. 15–36.

Οι προαναφερθείσες διαστρεβλωμένες αναπαραστάσεις των φύλων σχετικά με τους ρόλους των φύλων, τα χαρακτηριστικά των φύλων και τη σεξουαλικότητα, όπως επίσης και η υπερβολική έκθεση σε σεξουαλικό περιεχόμενο, που προωθούνται από τη μουσική βιομηχανία, επηρεάζουν τις απόψεις των νέων, οι οποίοι τείνουν να ενστερνίζονται τις προωθούμενες κοινωνικές συμπεριφορές. Ειδικότερα, οι νέοι άνθρωποι τείνουν να μιμούνται αυτές τις συμπεριφορές μέσα στις σχέσεις και στην καθημερινότητά τους, μερικές φορές νιώθοντας ανεπαρκείς, ανεχόμενοι βίαιες πράξεις και δικαιολογώντας τις. Παράλληλα, ενισχύεται το διπλό πρότυπο σεξουαλικότητας κατά το οποίο οι άνδρες και οι γυναίκες αξιολογούνται διαφορετικά για την ίδια συμπεριφορά.

Zhang, Y., Miller, L., E., and Harrison, K. (2008). The Relationship between Exposure to Sexual Music Videos and Young Adults' Sexual Attitudes. *Journal of Broadcasting & Electronic Media* 52(3), 2008, pp. 368–386.

Russo, N. F., & Pirlott, A. (2006). Gender-based Violence: Concepts, Methods and Findings. *New York Academy of Sciences*, 1087: 178–205.

Νούνου, Α., Καρδούλης, Γ., Δουφεξή-Καπλάνη, Μ.Ε. (2018). Raising Awareness and Empowerment of Girls and Boys for The Prevention of Gender Based Violence Through Audio-Visual Media and Music: Συλλογή Στοιχείων και Αξιολόγηση Αναγκών – Ελλάδα. Προσβάσιμο στο: [http://playitforchange.org/wp-content/uploads/Play it for change National-Report Greece-GR.pdf](http://playitforchange.org/wp-content/uploads/Play_it_for_change_National-Report_Greece-GR.pdf)

Παράρτημα II: Βιωματική Άσκηση – διερευνώντας τα έμφυλα στερεότυπα στη μουσική

Η/Ο εκπαιδευτρια/-ής παρουσιάζει στις/στους μαθήτριες/-ές το video clip του τραγουδιού 'You don't own me', της Grace και του G-Eazy, μέσω του YouTube³ και τις/τους ζητά να παρακολουθήσουν με προσοχή, τόσο το video clip, όσο και τους στίχους. Αφού τελειώσει η παρουσίαση, η/ο εκπαιδευτρια/-ής ρωτά τα παιδιά αν γνωρίζουν και αν τους αρέσει το συγκεκριμένο τραγούδι και παραθέτει τους στίχους στην οθόνη. Στη συνέχεια, καλεί τις/τους συμμετέχουσες/-οντες να την/τον βοηθήσουν να βρει αν το τραγούδι περιέχει στερεοτυπικές απεικονίσεις των δύο φύλων - τόσο στην εικόνα, όσο και στους στίχους (διάρκεια 10 λεπτά).

Συμβουλές για την/τον εκπαιδευτρια/-ή:

- Η πλειονότητα των στερεότυπων στους στίχους βρίσκονται στα κομμάτια που τραγουδά ο άντρας καλλιτέχνης (π.χ. οι περισσότερες γυναίκες είναι ίδιες και οι άντρες πρέπει να βρουν την εξαίρεση, οι γυναίκες είναι οικονομικά εξαρτώμενες από τους άντρες και λατρεύουν τα ψώνια, ενώ οι άντρες μπορούν να έχουν ό,τι θέλουν επειδή είναι άντρες).
- Η στερεοτυπική παρουσίαση των φύλων στο video clip παρατηρείται στις κινήσεις, στο μέρος που εστιάζει η κάμερα και στα ρούχα (Στην γυναίκα εστιάζει στα χείλι, με έμφαση στον ερωτισμό, ενώ στον άντρα στα αξεσουάρ, δίνοντας έμφαση στην οικονομική του κατάσταση.)

Μετά την εύρεση των στερεοτύπων, όπως προάγονται από το συγκεκριμένο τραγούδι, η/ο εκπαιδευτρια/-ής ενθαρρύνει τη συμμετοχή όλων των μαθητριών/-ών, κάνοντας τις ακόλουθες ερωτήσεις (10 λεπτά):

- Πιστεύετε ότι οι ιδέες που περιγράψαμε επικρατούν στην καθημερινή ζωή;
- Πιστεύετε ότι αυτές οι ιδέες παρουσιάζονται μόνο σε αυτό ή και σε άλλα τραγούδια;
- Θεωρείτε ότι αυτές οι εικόνες αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητα;
- Πιστεύετε ότι αυτές οι αντιλήψεις που κυριαρχούν στη μουσική μπορούν να επηρεάσουν το άτομο; Με ποιο τρόπο;

Η/Ο εκπαιδευτρια/-ής συνοψίζει τις απαντήσεις των μαθητριών/-ών σχετικά με την απεικόνιση των φύλων στη μουσική βιομηχανία και τις/τους καθοδηγεί στην επόμενη άσκηση.

³ Σύνδεσμος τραγουδιού: https://www.youtube.com/watch?v=8SeRU_ZPDkE

Παράρτημα III: Βιωματική άσκηση – αλλάζοντας τη μουσική

Η/Ο εκπαιδευτρια/-ής ρωτά τις/τους συμμετέχουσες/-οντες αν η μουσική μπορεί να βοηθήσει στην καταπολέμηση αυτών των ιδεών και στην προώθηση πιο υγιών προτύπων.

Τις/τους ζητά να χωριστούν σε 3-5 ομάδες. Μοιράζει στις ομάδες τους στίχους του τραγουδιού (μέχρι το πρώτο ρεφρέν) που παρουσιάστηκε στην προηγούμενη άσκηση (στα αγγλικά και στα ελληνικά) και τους εξηγεί ότι σε αυτήν την άσκηση θα πρέπει να αλλάξουν τους στίχους, έτσι ώστε να περιέχουν μη-στερεοτυπικές εικόνες των δύο φύλων, πιο κοντά στην πραγματικότητα. Οι ομάδες έχουν στη διάθεσή τους 10 λεπτά για να αλλάξουν τους στίχους· δε χρειάζεται να αλλάξουν ολόκληρο το τραγούδι, αρκεί να αλλάξουν μόνο το πρώτο κουπλέ ή το ρεφρέν. Στη συνέχεια, κάθε ομάδα έχει 5 λεπτά για να παρουσιάσει τις αλλαγές της.

Η/Ο εκπαιδευτρια/-ής ευχαριστεί τα παιδιά για τη βοήθειά τους και εξηγεί πώς η μουσική μπορεί να βοηθήσει στην πρόληψη και καταπολέμηση των στερεοτύπων που έχουν βάση το φύλο, στην προώθηση πιο υγιών προτύπων και στην άσκηση θετικής επιρροής στις/στους νέες/νέους (5 λεπτά).

Στίχοι τραγουδιού 'You don't own me'

Τραγουδάει η Grace

You don't own me/ Δεν σου ανήκω

You don't own me/ Δεν σου ανήκω

Τραγουδάει ο G-Easy

Woah, let's go/ Ουάου, πάμε

But I'm Gerald and I can always have just what I want/ είμαι ο Τζέραλντ και πάντα μπορώ να έχω ότι θέλω

She's that baddest I would love to flaunt/ αυτή είναι η πιο κακιά και μου αρέσει να την επιδεικνύω

Take her shopping, you know Yves Saint Laurent/ να την πηγαίνω για ψώνια, ξέρεις στα Yves Saint Laurent

But nope, she ain't with it though/ αλλά όχι, δεν το δέχεται

All because she got her own dough/ μόνο και μόνο επειδή έχει τα δικά της λεφτά

Boss bossed if you don't know/ πάνω από το αφεντικό για να καταλάβεις

She could never ever be a broke ho/ δεν θα μπορούσε να είναι ποτέ φτωχή

Τραγουδάει η Grace

You don't own me/ δεν σου ανήκω

I'm not just one of your many toys/ δεν είμαι ένα από τα πολλά παιχνίδια σου

You don't own me/ δεν σου ανήκω

Don't say I can't go with other boys/ μην λες ότι δεν μπορώ να κυκλοφορώ με άλλα αγόρια

Don't tell me what to do/ μην μου λες τι να κάνω

And don't tell me what to say/ και μην μου λες τι να λέω

Please, when I go out with you/ σε παρακαλώ, όταν βγαίνουμε μαζί

Don't put me on display/ μην με επιδεικνύεις

You don't own me/ δεν σου ανήκω
Don't try to change me in any way/ μην πας να με αλλάξεις με κανένα τρόπο
You don't own me/ δεν σου ανήκω
Don't tie me down 'cause I'd never stay/ μην πας να με περιορίσεις γιατί αλλιώς δεν θα
έμενα

Don't tell me what to do/ μην μου λες τι να κάνω
And don't tell me what to say/ και μην μου λες τι να λέω
Please, when I go out with you/ σε παρακαλώ, όταν βγαίνουμε μαζί
Don't put me on display/ μην με επιδεικνύεις

Παράρτημα IV: Αξιολόγηση του προγράμματος

Έντυπο Αξιολόγησης ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης παιδιών (13-15 ετών) αναφορικά με το πρόγραμμα «Αναγνωρίζοντας τα Έμφυλα Στερεότυπα μέσα από την Μουσική»

Παρακαλούμε, κυκλώστε την απάντησή σας:

Αγόρι Κορίτσι Δεν απαντώ

Είναι η πρώτη φορά που παρακολουθείτε κάποια ενημέρωση για τα έμφυλα στερεότυπα;

Ναι / Όχι

Στις ερωτήσεις που ακολουθούν κυκλώστε τον αριθμό που εξηγεί καλύτερα την άποψή σας.

1 = καθόλου ☹☹	2 = λίγο ☹	3 = μέτρια ☹	4 = πολύ ☺	5 = πάρα πολύ ☺☺
-------------------	---------------	-----------------	---------------	---------------------

1. Πόσο σας άρεσε η σημερινή εκπαίδευση;

1☹☹

2☹

3☹

4☺

5☺☺

2. Σας φάνηκε αρκετή η διάρκειά της;

Ναι / Όχι

3. Πόσο κατανοητές σας φάνηκαν οι ασκήσεις που εφαρμόστηκαν;

1☹☹

2☹

3☹

4☺

5☺☺

4. Σας βοήθησαν να κατανοήσετε καλύτερα τι είναι τα στερεότυπα φύλου και πως προάγονται στη μουσική βιομηχανία;

Ναι / Όχι

5. Νιώθετε ότι το πρόγραμμα Αναγνωρίζοντας τα Έμφυλα Στερεότυπα μέσα από την Τέχνη θα σας βοηθήσει να αναγνωρίζετε στερεότυπα φύλου στην καθημερινότητά σας;

Ναι / Όχι

6. Νιώθετε ότι υπήρχε αρκετός χρόνος για ερωτήσεις;

Ναι / Όχι

Σας ευχαριστούμε πολύ για το χρόνο σας!

Βιβλιογραφία

Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 25ης Φεβρουαρίου 2014 με συστάσεις προς την Επιτροπή σχετικά με την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών.

Προσβάσιμο στο: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0126+0+DOC+XML+V0//EN>

Beck, J. (2004). Εισαγωγή στην Γνωστική Θεραπεία. Buckingham: Open University Press.

Council of Europe (2008). COMPASITO - Manual on human rights education for children.

Council of Europe (2016). Gender Equality Glossary. Προσβάσιμο στο: <https://www.coe.int/en/web/genderequality>

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA, 2014). Violence against women: an EU-wide survey. Main results report. Προσβάσιμο στο: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>

Fink, G. (2010). Stress Consequences: Mental, Neuropsychological and Socioeconomic. Melbourne: Academic Press.

Lindsey, L. (2016). *Gender Roles: A sociological perspective*. Routledge Taylor and Francis Group, Sixth Edition, New York. Προσβάσιμο στο: https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=qjibCgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=gender+roles&ots=U4gD00B9Oq&sig=6eUbuf6bwetmBiukZ0oYTEyuGlc&redir_esc=y#v=onepage&q=gender%20roles&f=false

Play it for Change Raising Awareness and Empowerment of Girls and Boys for the Prevention of Gender Based Violence Through Audio-Visual Media and Music. National report – Greece. Προσβάσιμο στο: <http://playitforchange.org/products/>